

Małopolska 2030:
Małopolanie

9. raport nt. spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej

Małopolska na tle regionów UE

**9. raport nt. spójności
gospodarczej, społecznej
i terytorialnej**

Małopolska
na tle regionów UE

Kraków 2024

Pełna wersja raportu (w języku angielskim) znajduje się na stronie:

https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/cohesion-report_en

Opracowanie:

Barbara Surmacz, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego

Opracowanie w wersji elektronicznej dostępne na stronie www.obserwatorium.malopolska.pl

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej z programu
Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021–2027.

Fundusze Europejskie
dla Małopolski

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

 MAŁOPOLSKA

- RAPORT KOHEZYJNY, ZGODNIE Z ART. 175 TRAKTATU O FUNKCJONOWANIU UE, STANOWI PUBLIKOWANE CO TRZY LATA **SPRAWOZDANIE W SPRAWIE POSTĘPÓW W OSIĄGANIU SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I TERYTORIALNEJ UE** (EDYCJA 9. ZOSTAŁA OPUBLIKOWANA POD KONIEC MARCA 2024 R.).
- PRZEDSTAWIA **WIELOASPEKTOWĄ ANALIZĘ ZRÓŻNICOWAŃ MIĘDZY REGIONAMI**, OPIERA SIĘ NA DANYCH, ANALIZUJE EWOLUCJĘ SPÓJNOŚCI ZGODNIE Z SZEROKIM ZAKRESEM WSKAŹNIKÓW TAKICH JAK DYNAMIKA PKB, POZIOM ZATRUDNIENIA, ZAGROŻENIE UBÓSTWEM, POZIOM EDUKACJI, INNOWACYJNOŚĆ CZY JAKOŚĆ RZĄDZENIA.
- W ŚWIETLE DANYCH, **POLITYKA SPÓJNOŚCI SPEŁNIA SWOJĄ MISJĘ ZMNIEJSZANIA DYSPROPORCJI REGIONALNYCH, ZARÓWNO NA POZIOMIE UE, JAK I WEWNĄTRZ PAŃSTW CZŁONKOWSKICH, W CAŁEJ UE.**
- KŁADZIE NACISK NA REFLEKSJĘ NAD TYM, **JAK POLITYKA SPÓJNOŚCI POWINNA EWOLUOWAĆ**, ABY ODPOWIEDZIEĆ NA **KLUCZOWE WYZWANIA**. ANALIZA TEGO, CO ZOSTAŁO OSIĄGNIĘTE I CO NALEŻY JESZCZE ZROBIĆ, MA UKIERUNKOWAĆ POLITYKĘ I INWESTYCJE UE, ABY **POMÓC REGIONOM OSIĄGNĄĆ ZRÓWNOWAŻONY, TRWAŁY I DŁUGOTERMINOWY ROZWÓJ.**

SPIS TREŚCI

Spójność gospodarcza	4
Spójność społeczna	7
Zmiany demograficzne	11
Zielona transformacja	13
Innowacyjność i transformacja cyfrowa	14
Spójność i różnorodność terytorialna	16
Wpływ polityki spójności	17

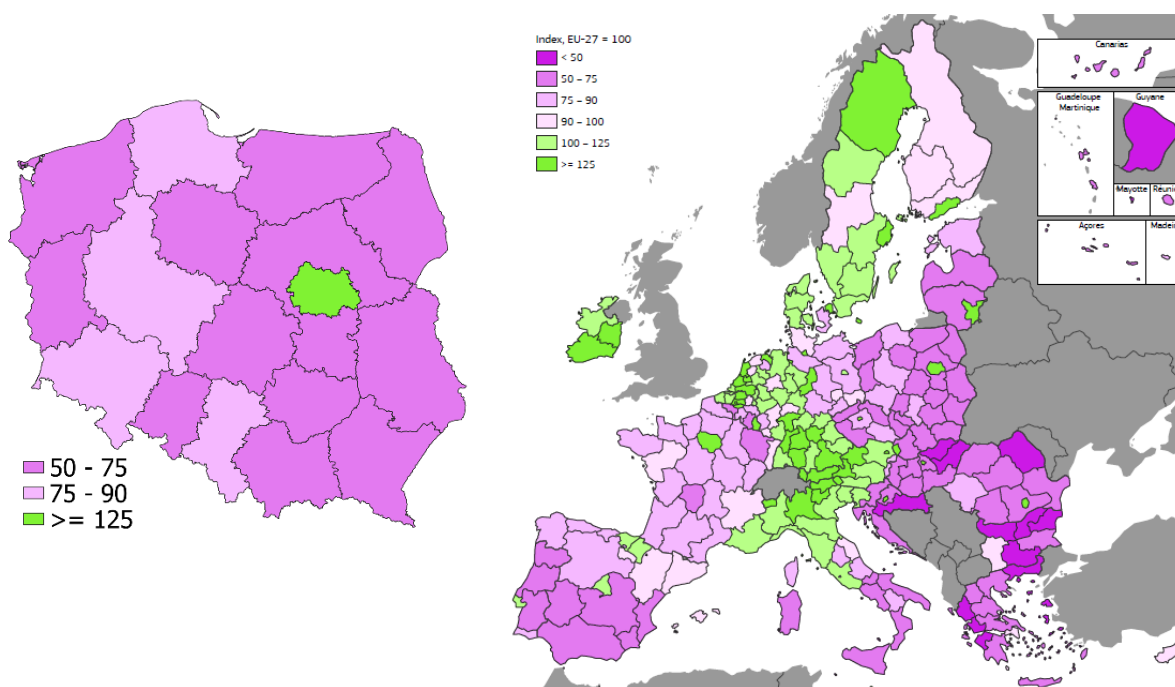

SPÓJNOŚĆ GOSPODARCZA

Ożywienie gospodarcze po pandemii Covid-19 nastąpiło szybciej niż po recesji w 2009 r., częściowo dzięki szybkim działaniom w ramach polityki UE, obejmującym mobilizację polityki spójności czy przyjęciu tzw. *Next Generation EU*. Niedawna eskalacja napięć geopolitycznych, wybuch wojny na Ukrainie oraz gwałtowny wzrost cen energii, surowców i żywności spowodowały bardzo duże straty w wielu regionach UE.

Analizując wartość PKB na mieszkańca w standardach siły nabywczej (PPS) w 2021 r., jedynie region stołeczny Warszawy osiągnął wartość powyżej średniej UE (tj. co najmniej 125% średniej unijnej). Małopolska wraz z 11 innymi polskimi regionami znalazła się w tym aspekcie w przedziale 50–75% średniej UE. W skali europejskiej najwyższe wartości wskaźnika cechowały regiony Irlandii, Austrii, Belgii, Holandii, części Niemiec oraz Szwecji.

Rysunek 1. Wartość PKB na mieszkańca w standardach siły nabywczej (PPS) w 2021 r. (UE-27=100)

Mając na uwadze średnioroczny wzrost PKB na mieszkańca w latach 2001–2021, Małopolska wraz z 5 innymi regionami (tj. m. Warszawą, mazowieckim, łódzkim, wielkopolskim oraz dolnośląskim) została zaklasyfikowana do kategorii najlepszej (tj. wzrost zarówno powyżej średniej UE, jak i powyżej średniej krajowej).

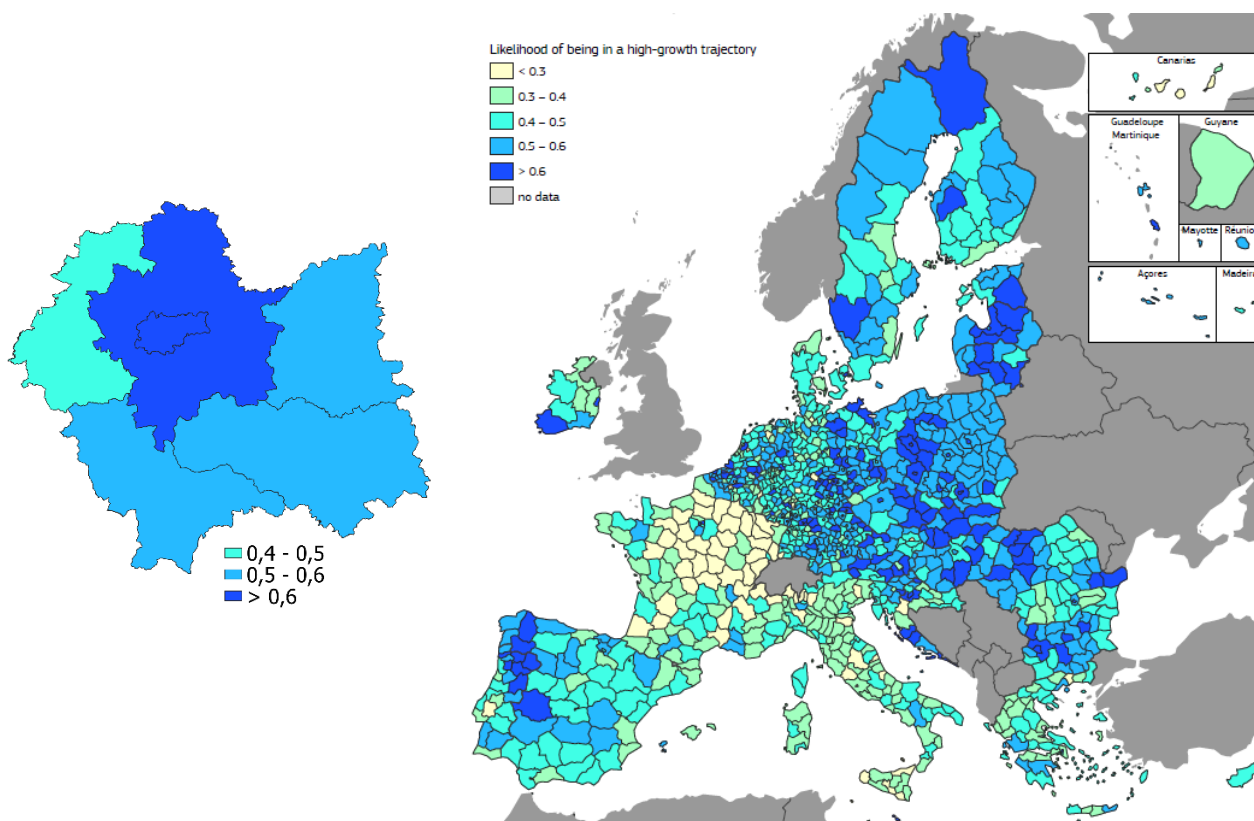
Biorąc z kolei pod uwagę średnią zmianę procentową PKB na mieszkańca w stosunku do roku poprzedniego w latach 2001–2021, obszar niemal całego kraju (za wyjątkiem regionu zachodniopomorskiego) osiągnął najwyższy wynik, tj. powyżej 3% (pod tym względem jesteśmy na tym samym poziomie co Litwa, Łotwa, Estonia oraz wiele regionów Rumunii i Bułgarii). Wzrost PKB na głowę w ujęciu realnym obliczony został również dla poszczególnych podokresów (z nieco odmienną skalą) – w przypadku lat 2020–2021 dynamika zmiany wyniosła dla Małopolski 1,5–2,5% (analogicznie jak Warszawa i regiony: pomorski, śląski i opolski). Spora część kraju osiągnęła wartość

najwyższą, tj. równą lub powyżej 2,5%. Większość krajów Europy Zachodniej, jak i krajów południowych zanotowała na przestrzeni danego roku wynik ujemny.

Wskaźnik rozwoju gospodarczego¹ dla lat 2001–2021 został obliczony dla poziomu podregionalnego. **Prawdopodobieństwo znalezienia się na ścieżce szybkiego wzrostu** (ustalanej od wartości wskaźnika powyżej 0,5) **dotyczy niemal całego regionu małopolskiego – poza podregionem oświęcimskim** (wartość nieco niższa, tj. 0,4–0,5). Wynik najlepszy osiągnął Kraków wraz z podregionem krakowskim – wartość wskaźnika powyżej 0,6. Małopolska nie odbiega pod tym względem znacząco od reszty kraju. W skali UE najniższe wyniki notują podregiony zlokalizowane głównie we Włoszech i Francji.

Rysunek 2. Wskaźnik rozwoju gospodarczego na poziomie NUTS 3, w latach 2001–2021 (prawdopodobieństwo znalezienia się na ścieżce szybkiego wzrostu)

Wskaźnik pułapki rozwoju² opracowany został na poziomie podregionalnym, dla lat 2001–2018. **Najmniejsze prawdopodobieństwo wpadnięcia w pułapkę rozwoju, w skali Małopolski, ma Kraków wraz z podregionem krakowskim** – wartości wskaźnika są najniższe z możliwych i wynoszą poniżej 0,4.

¹ Indeks ten mierzy, czy wzrost podregionu jest **wyższy** niż wzrost UE, kraju lub samego regionu w ciągu ostatnich 5 lat. Uwzględnia wzrost PKB na mieszkańca, a także wzrost produktywności i zatrudnienia w okresie pięciu lat.

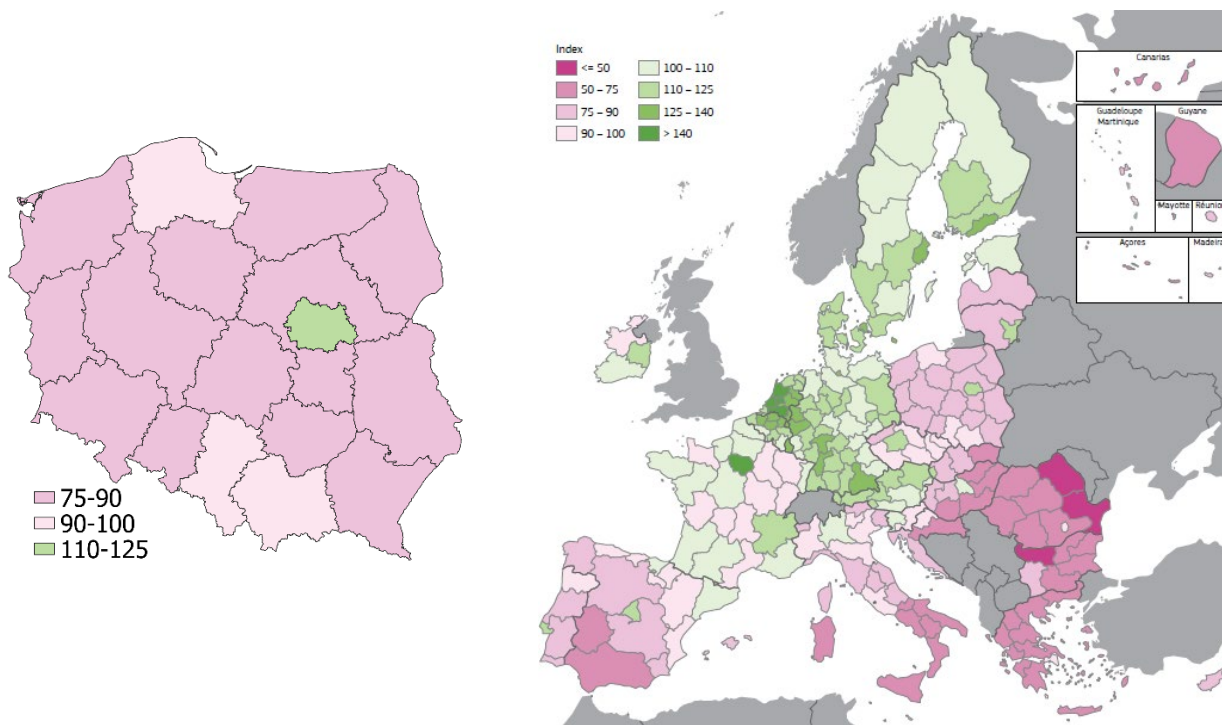
² Indeks ten mierzy, czy wzrost podregionu jest **niższy** niż wzrost UE, kraju lub tego samego regionu w ciągu ostatnich 5 lat. Uwzględnia wzrost PKB na mieszkańca, a także wzrost produktywności i zatrudnienia w okresie 5 lat. Tzw. **pułapka rozwoju** to stan o niskiej wydajności PKB, produktywności i zatrudnienia. Nie ma wyłącznie charakteru ekonomicznego – słabe wyniki gospodarcze i brak możliwości zatrudnienia powodują powstawanie problemów społecznych oraz są skorelowane ze wzrostem politycznego niezadowolenia.

Z kolei najwyższe prawdopodobieństwo wpadnięcia w pułapkę rozwoju, w skali regionu, dotyczy dwóch podregionów: oświęcimskiego i tarnowskiego (0,5–0,6). Sytuacja Małopolski nie odbiega pod tym względem znacząco od sytuacji w skali kraju. Z kolei w skali całej UE w sytuacji najgorszej znajdują się podregiony zlokalizowane we Włoszech, Grecji i Francji, gdzie wartość prawdopodobieństwa wpadnięcia w pułapkę rozwoju wynosi nawet powyżej 0,7.

Analizując **indeks konkurencyjności regionalnej (RCI)**, w 2022 r. wartość najwyższą w skali kraju odnotowała Warszawa (110–125% względem średniej UE). **Pozostałym polskim regionom (w tym Małopolsce) nie udało się przekroczyć średniej unijnej, podobnie jak większości regionów CEE³, Włoch, Grecji, Hiszpanii i Portugalii oraz Litwy i Łotwy. Niemniej jednak Małopolska wraz z regionem śląskim i pomorskim uplasowała się na drugiej pozycji w skali kraju, z wynikiem 90–100% średniej unijnej.** Na tle UE liderami z zakresu danego wskaźnika są Niemcy, Belgia, Holandia, Austria, Skandynawia oraz wybrane regiony Francji.

Rysunek 3. Wskaźnik konkurencyjności regionalnej, edycja z 2022 r.

³ Central and Eastern Europe.

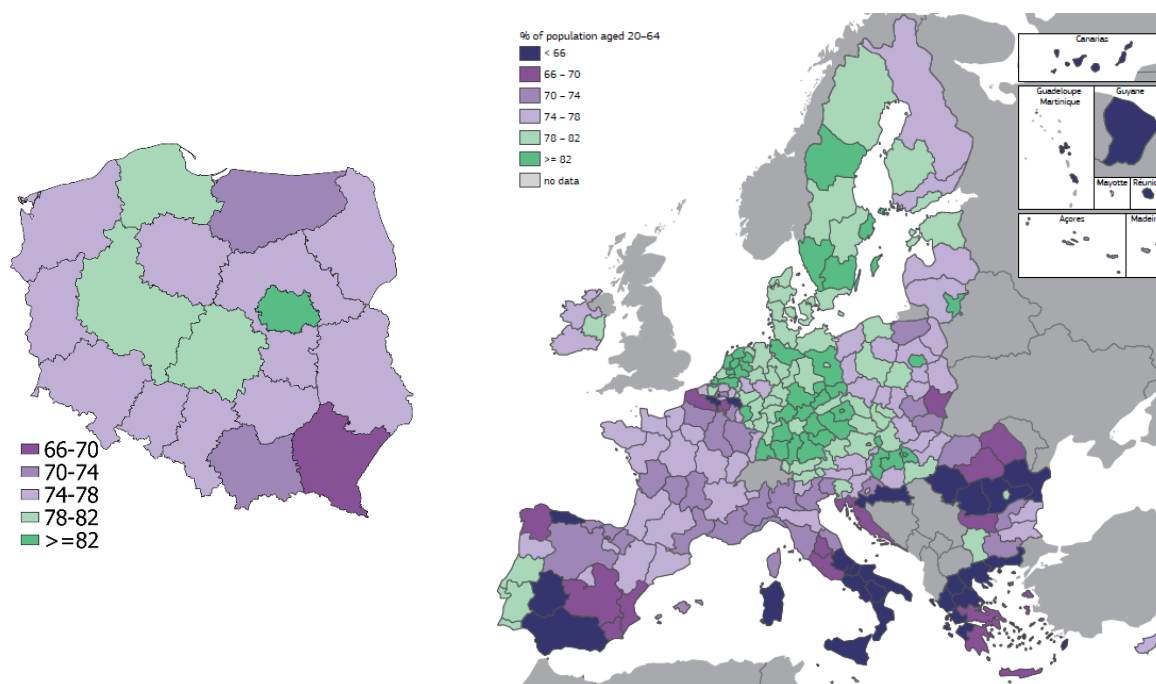

SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNA

Rynki pracy UE wykazały odporność w obliczu pandemii Covid-19 i rosyjskiej agresji na Ukrainę. Dzięki wsparciu zarówno rządu krajowego, jak i UE, zatrudnienie w większości regionów odbiło się od redukcji w 2020 r. w ciągu zaledwie jednego roku. W 2022 r. wskaźnik zatrudnienia osób w wieku od 20 do 64 lat w UE osiągnął rekordowy poziom prawie 75%. Niemniej jednak wyzwania nadal istnieją. Pomimo zmniejszenia dysproporcji regionalnych rynki pracy pozostają solidniejsze, a warunki społeczne lepsze w północno-zachodnich regionach UE niż w południowych i wschodnich.

Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20–64 lata⁴ w 2022 r. w skali kraju był najwyższy dla Warszawy (o wartości równej lub powyżej 82%). Co ciekawe, w świetle danych Małopolska znalazła się pod tym względem na ostatnich pozycjach w skali kraju z wynikiem 70–74%, razem z regionem warmińsko-mazurskim, wyprzedzając jedynie region podkarpacki. Tym samym była też poniżej średniej unijnej, wynoszącej 75%. Najwyższe wskaźniki zatrudnienia w skali UE zanotowano w Niemczech, Austrii, Skandynawii oraz Czechach. Dobrze wypadł też spory obszar Węgier.

Rysunek 4. Wskaźnik zatrudnienia (20–64 lata) w 2022 r. (%)

Mając na uwadze zmiany we wskaźniku zatrudnienia osób w wieku 20–64 lat na przestrzeni lat 2013–2022, większość polskich regionów odnotowała najwyższy wzrost, o wartości co najmniej 12 p.p. Również pod tym względem Małopolska uplasowała się na niższej pozycji, osiągając wynik z przedziału 9–12 p.p., razem z regionem lubelskim i mazowieckim (bez Warszawy). W skali UE, w czołówce – oprócz polskich regionów – znalazły się regiony południowej Hiszpanii i Portugalii, Węgier oraz części Chorwacji, Bułgarii, Rumunii i Grecji.

⁴ Obliczany jako % populacji w wieku 20–64 lat ogółem.

Małopolska wraz z innymi regionami Polski południowej (tj. dolnośląskim, śląskim, opolskim i podkarpackim) odnotowała **jedną z najwyższych w skali UE tzw. nadwyżkę wzrostu zatrudnienia⁵ w sektorze ICT** – równą lub większą niż 50 p.p. Średnia unijna wyniosła w tym względzie 14.

Średnia różnica między wskaźnikiem zatrudnienia kobiet i mężczyzn w skali UE w 2022 r. wyniosła -11 p.p. Co ciekawe, tylko dwa europejskie regiony (zlokalizowane w Finlandii i na Litwie) charakteryzują się większym zatrudnieniem kobiet niż mężczyzn, przyjmując dodatnie wartości wskaźnika. Największe dysproporcje charakteryzują z kolei regiony południowych Włoch, Grecji oraz znacznej części Rumunii (mniej niż -20 p.p.). **Małopolska wraz z 12 innymi polskimi regionami osiągnęła wartość z przedziału -15–-10 p.p. (a więc w granicach średniej unijnej)**. W skali kraju najlepszą sytuację odnotowano w Warszawie (-10 – -5 p.p.), a najgorszą – w regionach: podkarpackim, warmińsko-mazurskim i lubuskim.

Pod względem **stopy bezrobocia wśród osób w wieku 15–74 lat w 2022 r., mierzonej jako odsetek siły roboczej, Małopolska uplasowała się na równi z większością polskich regionów**, jak również większością regionów Niemiec, Czech, Austrii, Holandii oraz Belgii – osiągając wynik najniższy z możliwych (wskaźnik równy lub mniejszy 4%). W sytuacji najgorszej pod tym względem znalazły się regiony południowej Hiszpanii, Włoch oraz Grecji. Średnia unijna z kolei to 6%.

Jeśli chodzi o **zmianę poziomu stopy bezrobocia dla osób w wieku 15–74 lat na przestrzeni lat 2013–2022, Małopolska wraz z sześcioma innymi polskimi regionami odnotowała jeden z większych spadków, tj. o -10–-8 p.p.** W skali UE regionami o największym poziomie spadku stopy bezrobocia w analizowanym okresie były regiony Hiszpanii, Grecji oraz Irlandii. Średnia zmiana w skali UE to -5 p.p.

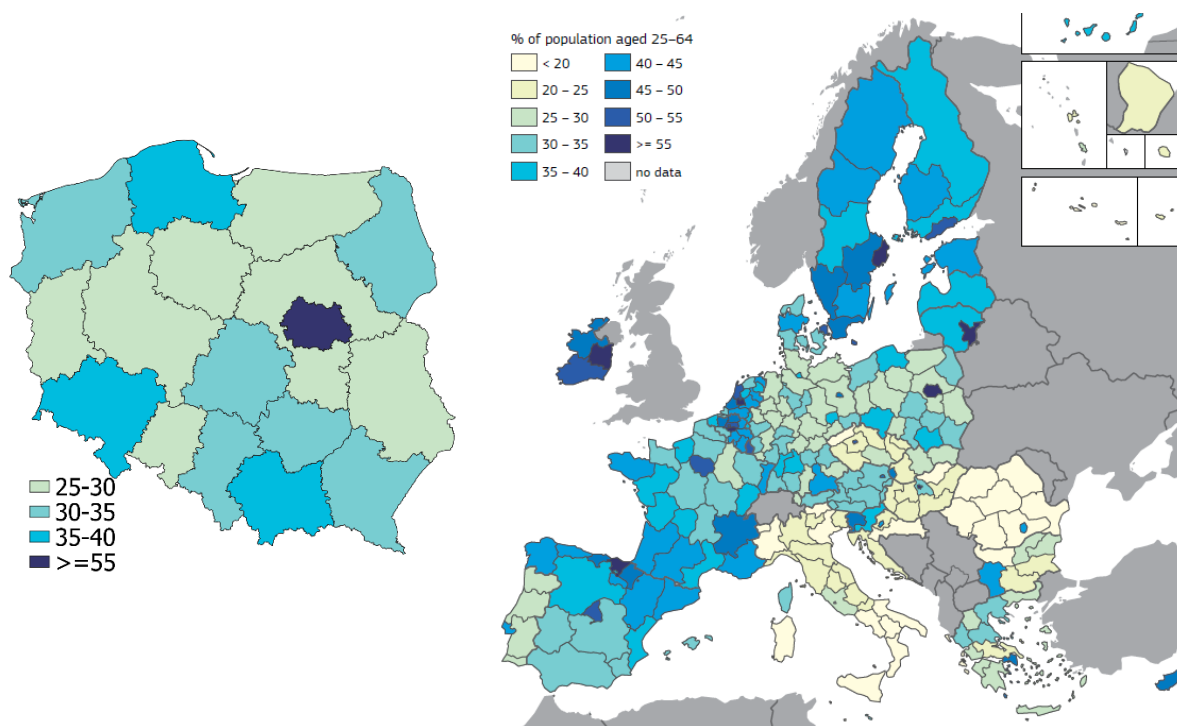
Analizując **średnią zmianę procentową wskaźnika udziału ludności w wieku produkcyjnym względem populacji ogółem, w stosunku do roku poprzedniego w latach 2001–2021**, niemal wszystkie regiony UE osiągnęły wynik poniżej 0,5%, a znaczna część – bilans ujemny. Co ciekawe, wyjątkiem na skalę Europy jest region śląski (wartość z przedziału 0,5–1%). **Małopolska znalazła się w przedziale -0,5–0% razem z 5 innymi polskimi regionami**. Wynik zdecydowanie najniższy w skali UE osiągnął region łódzki (tj. poniżej -1%).

Małopolska na tle kraju dobrze wypadła w 2022 r. w zakresie wskaźnika wykształcenia wyższego, liczonego w odniesieniu do populacji w wieku 25–64 lat ogółem – **tj. 35–40%**. Znalazła się tym samym na drugiej pozycji, wraz z regionem pomorskim i dolnośląskim. Wynik najwyższy (tj. 55% lub więcej) odnotowała Warszawa. Średnia unijna to 34%.

⁵ **Nadwyżka wzrostu** liczona jest jako różnica pomiędzy wzrostem sektora a wzrostem zatrudnienia ogółem (z wyłączeniem rolnictwa) w regionie.

Rysunek 5. Wskaźnik wykształcenia wyższego (jako % populacji w wieku 25–64 lat) w 2022 r.

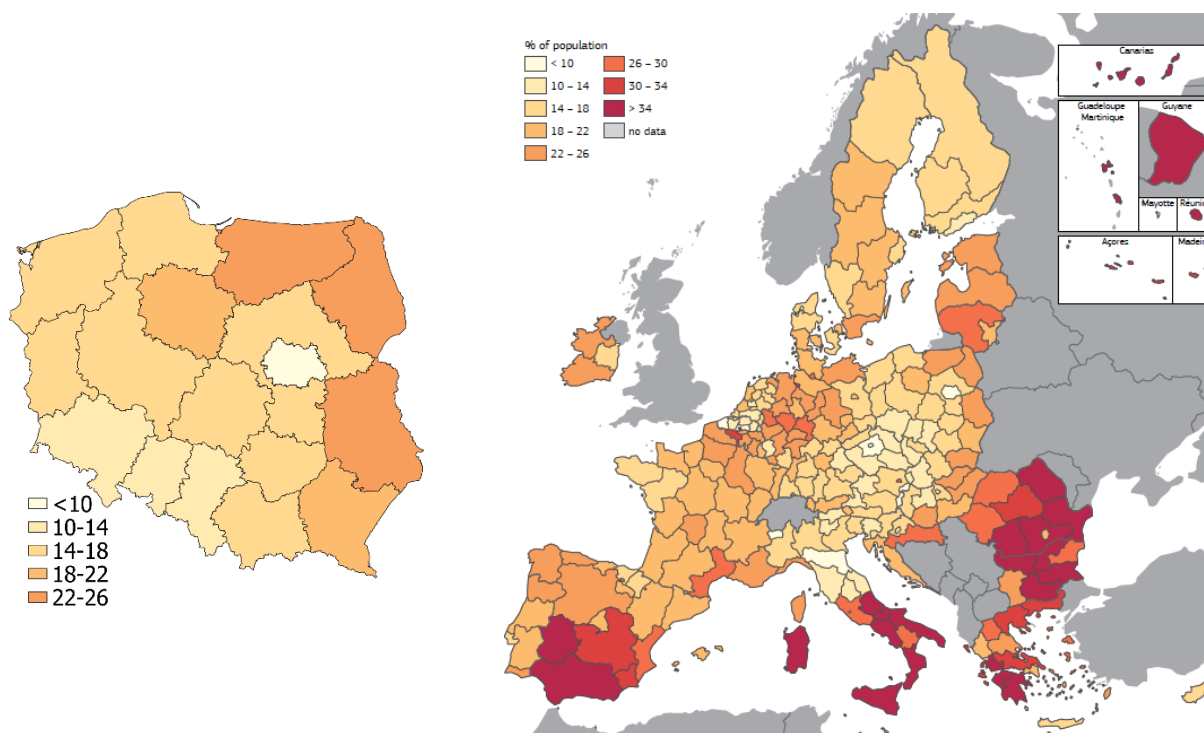

Małopolska razem z Warszawą, regionem dolnośląskim i kujawsko-pomorskim znalazła się na pierwszej pozycji w skali kraju pod względem udziału dorosłych w wieku 25–64 lat w edukacji i szkoleniach na przestrzeni ostatnich 4 tygodni (dane z 2022 r.). W skali UE liderami pod tym względem są państwa skandynawskie oraz Holandia.

O ile pod względem wskaźnika zatrudnienia dominują w UE mężczyźni, o tyle **pod względem wskaźnika wykształcenia wyższego z 2022 r. – przeważają kobiety** (za wyjątkiem regionów Niemiec i Austrii) – największą przewagę notuje się w Szwecji oraz Estonii (powyżej 20 p.p.). Średnia unijna z kolei to 6 p.p. **Małopolskie kobiety notują przewagę nad małopolskimi mężczyznami w tym względzie o 10–15 p.p.** (analogiczny wynik odnotowano w 10 innych polskich regionach).

Badając **ludność zagrożoną ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w 2022 r.** jako odsetek populacji ogółem, w zdecydowanie najgorszej sytuacji znalazły się południowe regiony Hiszpanii, Włoch, Grecji, Bułgarii oraz Rumunii (nawet powyżej 34%). **Małopolska z wynikiem w przedziale 14–18% plasuje się poniżej średniej unijnej (tj. 22%),** niemniej jednak w skali kraju wyprzedzana jest przez Warszawę (poniżej 10%) oraz regiony: dolnośląski, śląski i opolski (10–14%).

Rysunek 6. Ludność zagrożona ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w 2022 r. (%)

Mając na uwadze wskaźniki szczegółowe, tzw. **poważna deprivacja materialna i społeczna nie stanowiła w 2022 r., zarówno w Małopolsce, jak i większości polskich regionów, problemu (wynik poniżej 3%)**. W skali UE sytuacja najgorsza pod tym względem przedstawia się w sporej części Rumunii, Bułgarii i Grecji – wskaźnik przekraczający niekiedy 13% populacji. Podobnie **w przypadku ubóstwa żywnościowego oraz grzewczego – w 2021 r. Małopolska oraz większość regionów Polski uzyskały wynik najniższy (tj. poniżej 4%)**. Z kolei **zaległości w rachunkach za media** w przypadku skali całego kraju dotyczą 4–8% populacji (średnia dla UE to 6%).

Ciekawy jest fakt, że Polska jest bardzo zróżnicowana w kwestii opinii mieszkańców na temat ich **zadowolenia z wysiłków na rzecz ograniczenia ubóstwa – w 2022 r. ponad 55% głosów pozytywnych zanotowano na terenie tzw. ściany wschodniej. Małopolska oraz region śląski uzyskały wynik 35–45%**, a region łódzki i świętokrzyski – dla porównania – poniżej 25%. W skali UE najwięcej opinii pozytywnych odnotowano w krajach skandynawskich oraz Austrii i w wybranych regionach Niemiec.

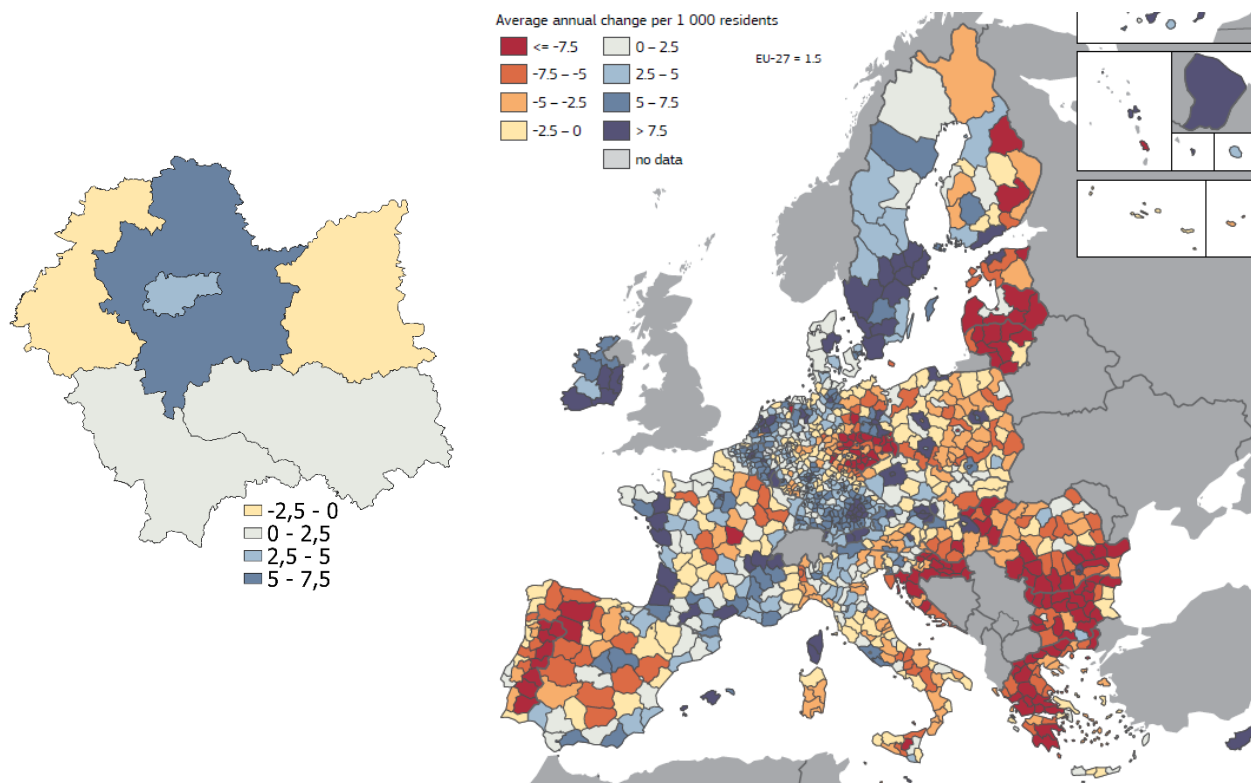

ZMIANY DEMOGRAFICZNE

Wzrost liczby ludności w UE spowalnia od dziesięcioleci. W latach 2021 i 2022 UE po raz pierwszy odnotowała spadek liczby ludności i przewiduje się, że w nadchodzących latach liczba ta będzie nadal spadać. Migracja z zewnątrz nie wystarczy, aby to zrekompensować. **Już 40% ludności UE żyje w regionie, w którym w ciągu poprzedniej dekady nastąpiła utrata ludności.** Ze względu na zwiększoną średnią długość życia i starzenie się pokolenia wyżu demograficznego, **praktycznie we wszystkich regionach wzrosła liczba seniorów, a spadła liczba osób w wieku produkcyjnym.** Tendencje te będą się utrzymywać, stwarzając wyzwania polityczne w zakresie niedoborów na rynku pracy, stabilności budżetowej, infrastruktury oraz dostępu do usług. **Wyzwania te są najbardziej dotkliwe w odległych regionach, w większości wiejskich – tych, które są daleko od najbliższego miasta – gdzie najbardziej powszechne są wyludnienie, starzenie się i kurcząca się siła robocza.**

Pod względem średniej rocznej zmiany wielkości populacji w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w latach 2010–2021, najwyższy wskaźnik w skali Małopolski odnotowano w podregionie krakowskim (5–7,5). Wskaźnik dodatni zanotował też Kraków (2,5–5) oraz podregiony: nowosądecki i nowotarski (0–2,5). Sytuacja najmniej korzystna przedstawia się z kolei w podregionach: tarnowskim i oświęcimskim – **ubytek ludności na poziomie -2,5–0**. W skali UE najwięcej ludności przybyło w analizowanym okresie w południowej Szwecji, Irlandii, sporej części Niemiec, Austrii oraz w wybranych podregionach Francji.

Rysunek 7. Przeciętna roczna zmiana liczby ludności na poziomie NUTS-3 w latach 2010–2021 (na 1000 mieszkańców)

Mając na uwadze **procentową zmianę wielkości populacji w odniesieniu do osób powyżej 65. roku życia w latach 2014–2021**, największy przyrost seniorów odnotował podregion krakowski (powyżej 25%), a najmniejszy – podregion tarnowski (10–15%). Średnia unijna w tym względzie to 14%. W skali UE Polska jest jednym z liderów pod względem przyrostu osób starszych na przestrzeni analizowanego okresu, podobnie jak Słowacja, Irlandia, spora część Finlandii oraz zachodnie wybrzeże Francji.

Jeśli chodzi o **migracje netto na przestrzeni lat 2010–2021**, w skali Małopolski dodatni wskaźnik odnotował podregion krakowski (5–7,5) oraz Kraków (2,5–5). Pozostała część regionu osiągnęła wartości z przedziału -2,5–0. W skali UE wartości najwyższe odnotowały regiony Szwecji, Niemiec, Austrii, Belgii, Holandii, a także południowej Francji i północnych Włoch. W Polsce liderami pod tym względem są z kolei duże miasta i ich regiony sąsiednie, oprócz Krakowa – tereny podmiejskie Warszawy, Wrocławia, Poznania czy Trójmiasta.

⁶ Jako średnia roczna zmiana na 1000 mieszkańców.

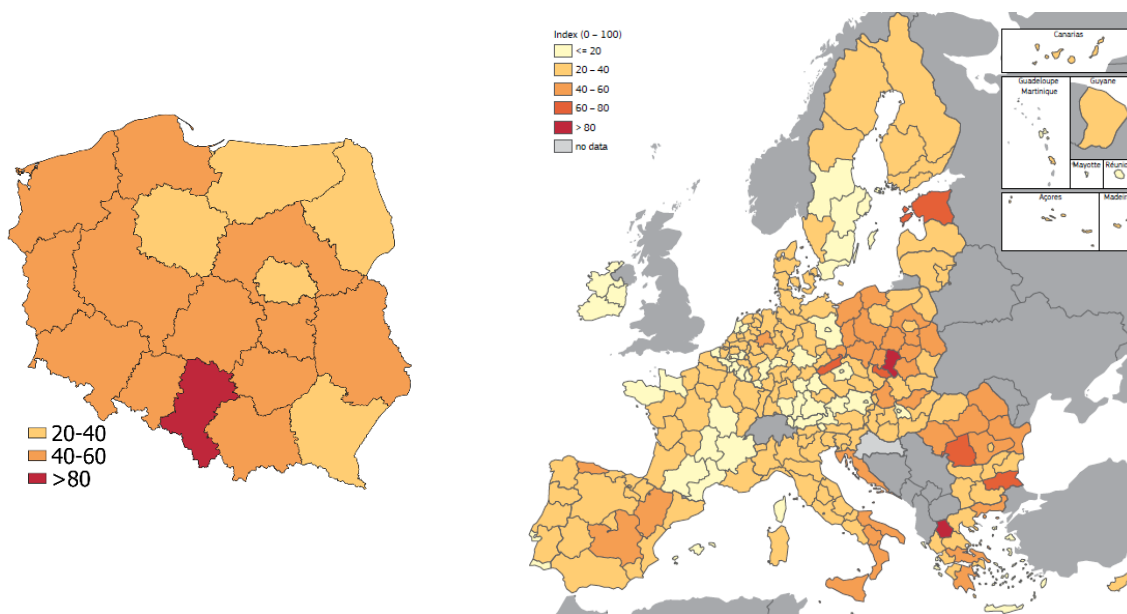

ZIELONA TRANSFORMACJA

Skutki zmiany klimatu w UE pogłębiają dysproporcje regionalne, szczególnie w regionach przybrzeżnych, śródziemnomorskich i południowo-wschodnich – regiony te są zagrożone utratą ponad 1% PKB rocznie, a ich starzejąca się populacja jest bardziej narażona na szkodliwe skutki zmiany klimatu. Osiągnięcie celu na 2030 r. wymaga wysiłków na rzecz dekarbonizacji wszystkich sektorów. **W UE w branżach wysokoemisyjnych pracuje 6 mln ludzi. Przejście na zielone zatrudnienie faworyzuje regiony bardziej rozwinięte, zwiększając w ten sposób dysproporcje regionalne.**

Mając na uwadze **zagrożenia społeczno-ekonomiczne związane z zieloną transformacją**, największą wartość wskaźnika zarówno w skali kraju, jak i całej UE odnotowano na Śląsku (razem z jednym regionem greckim) – powyżej 80. **Małopolska uzyskała wynik wskaźnika z przedziału 40–60**, podobnie jak 10 innych polskich regionów. Najlepszą sytuację w skali kraju notuje się w regionach: podkarpackim, warmińsko-mazurskim, kujawsko-pomorskim, podlaskim oraz w Warszawie (20–40). Na tle UE pozytywnie wyróżnia się Irlandia, część Francji, Finlandii, Niemiec oraz Austrii.

Rysunek 8. Zagrożenia społeczno-ekonomiczne związane z zieloną transformacją w regionie

Biorąc pod uwagę **emisję gazów cieplarnianych na osobę** w przekroju regionalnym, w 2022 r. średni wskaźnik dla UE wyniósł 8. Polska jest pod tym względem dość mocno zróżnicowana – sytuację najgorszą (powyżej 12) odnotowano w regionach: śląskim, opolskim, świętokrzyskim, łódzkim i mazowieckim (bez Warszawy), a najlepszą – w samej Warszawie (poniżej 5). **Sytuacja Małopolski z wynikiem 5–6,5 jest korzystna na tle UE.** Zbadano również, jaki sektor gospodarczy w największym stopniu przyczynia się do emisji gazów cieplarnianych – **w przypadku Małopolski oraz Warszawy w 2022 r. było to budownictwo.**

Na poziomie podregionalnym obliczono dla 2021 r. tzw. **stratę lat życia w wyniku narażenia na pył PM_{2,5}** – pod tym względem **północna część Małopolski (razem z Krakowem) wypadła jako jedna z najgorszych na tle całej UE** (sytuację równie niepokojącą odnotowano jedynie na Śląsku, w regionie łódzkim oraz wybranych regionach Węgier, Rumunii i Bułgarii). Widać ogromne zróżnicowanie danego wskaźnika pomiędzy EŚW a pozostałą częścią UE, gdzie sytuacja wydaje się bardzo dobra.

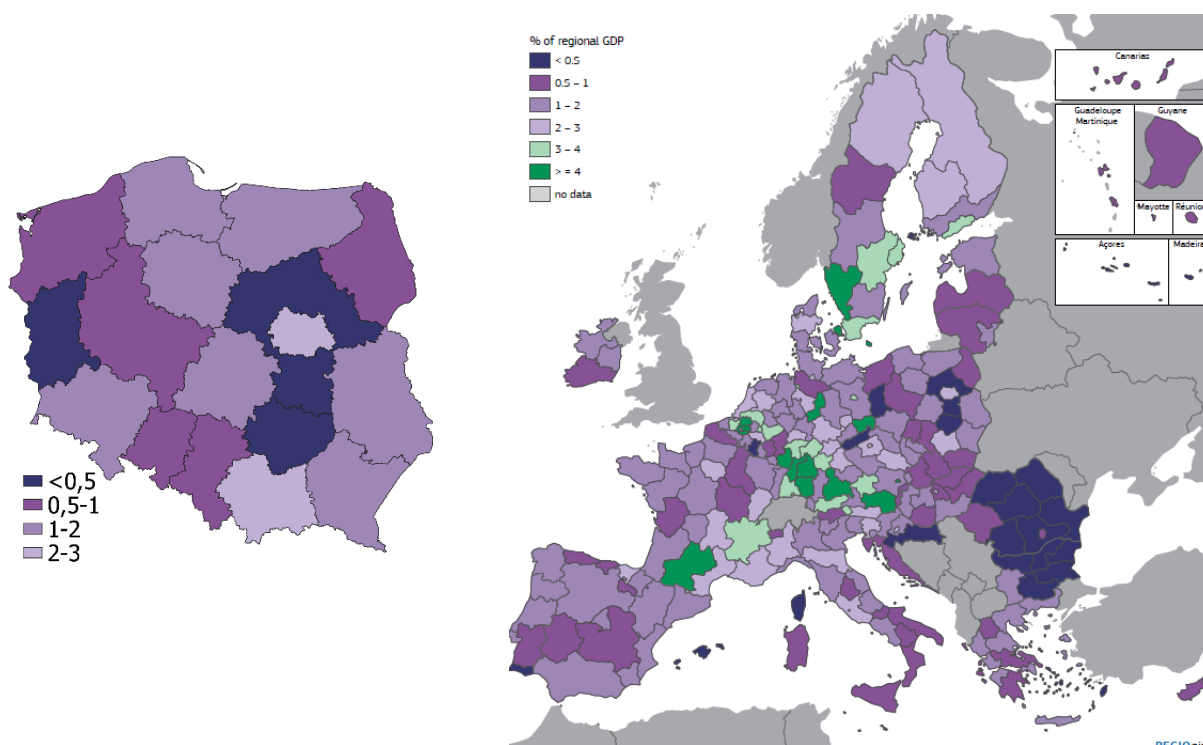

INNOWACYJNOŚĆ I TRANSFORMACJA CYFROWA

Innowacje kształtują rynki, przekształcają gospodarkę, stymulują zmiany i są niezbędne do osiągnięcia **nadrzędnych celów bliźniaczej transformacji cyfrowej i zielonej**, która może radykalnie przededefiniować procesy produkcyjne i łańcuchy wartości na całym świecie. Bardziej innowacyjnym firmom łatwiej będzie dostosować się i wykorzystać pojawiające się możliwości. **Wszystkie regiony UE mogą odnieść korzyści z transformacji cyfrowej, jednak struktura gospodarcza bardziej rozwiniętych regionów sugeruje, że są one do tego lepiej przygotowane.** Istnieją dowody wskazujące na **znaczny niewykorzystany potencjał współpracy transgranicznej we wszystkich typach regionów UE** w zakresie rozwoju łańcuchów wartości potrzebnych do bliźniaczych transformacji.

Liderami w skali UE w 2021 r. z zakresu **wydatków na B+R jako % PKB** (tj. wartość wskaźnika co najmniej 3%) były regiony południowej Szwecji, wybrane regiony Niemiec, Austrii, Belgii oraz Francji. Mając na uwadze skalę kraju, **Małopolska razem z Warszawą uplasowała się na pierwszej pozycji – wynik z przedziału 2–3% (a więc w granicach średniej unijnej wynoszącej 2%).** W najgorszej sytuacji (tj. wartości ujemne wskaźnika) znalazły się regiony: mazowiecki (bez Warszawy), łódzki i lubuski, a w skali UE także regiony większej części Bułgarii i Rumunii, region Chorwacji czy francuska Korsyka.

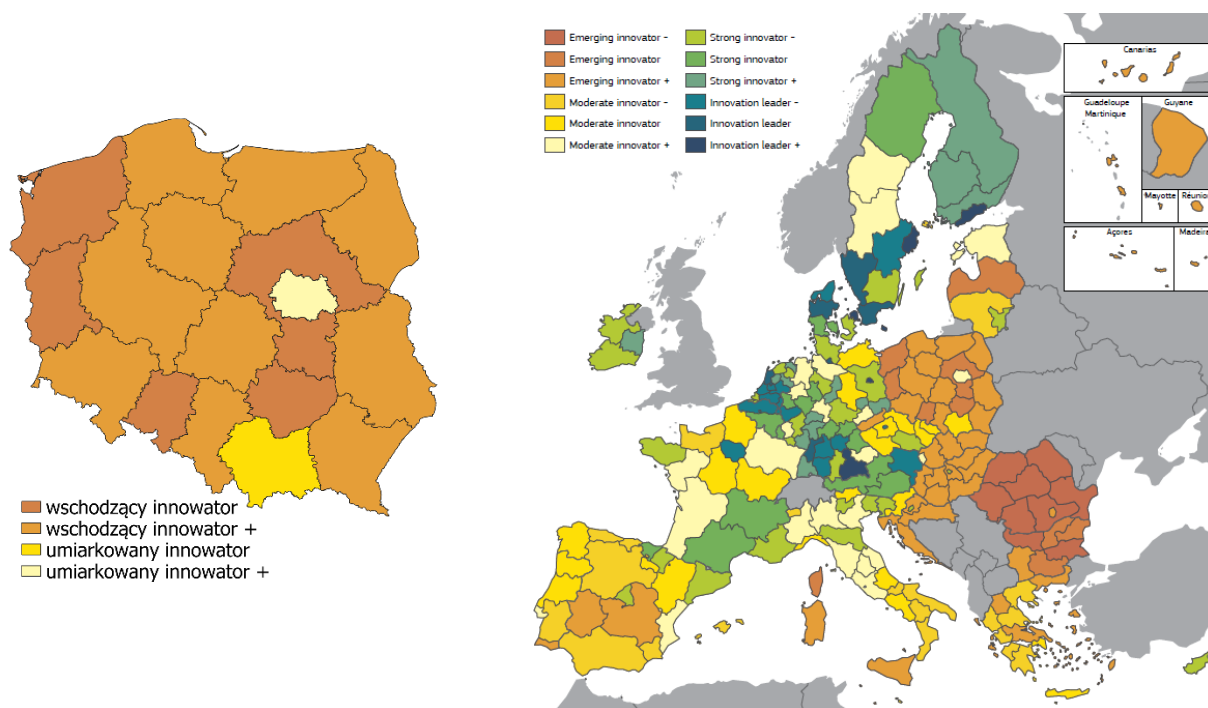
Rysunek 9. Wydatki na działalność B+R w regionach jako % PKB w 2021 r.

Mając na uwadze **tablicę wyników innowacyjności regionalnej z 2023 r.**, Małopolska znalazła się na **drugiej pozycji w skali kraju (tuż za Warszawą)**, klasyfikując się jako tzw. **umiarkowany innowator**. Reszta kraju została ujęta z najniższym przedziale klasyfikacji (tj. innowatorzy wschodzący), analogicznie jak większość EŚW (za wyjątkiem Czech). Sytuacja najbardziej korzystna pod tym względem przedstawia się w regionach Skandynawii, Niemiec, Austrii, Holandii i Belgii – część z nich została zakwalifikowana jako tzw. liderzy innowacji.

Rysunek 10. Tablica wyników innowacyjności regionalnej, edycja z 2023 r.

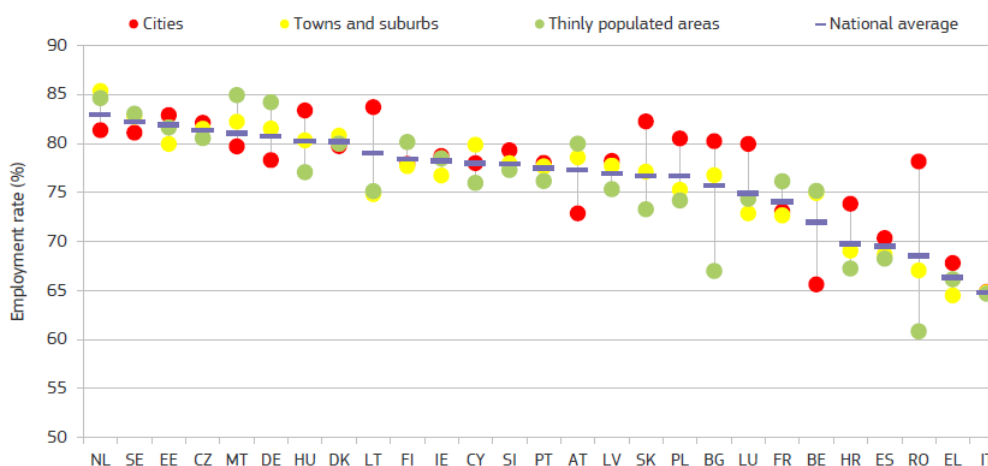

SPÓJNOŚĆ I RÓŻNORODNOŚĆ TERYTORIALNA

Różnice w koncentracji i gęstości zaludnienia oraz specyficzne cechy geograficzne mogą mieć wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy. **PKB na mieszkańca jest wyższy w regionach metropolitalnych niż w pozostałych regionach.** W krajach wschodnich najwyższy wskaźnik zatrudnienia odnotowano w miastach, a różnica w stosunku do obszarów wiejskich i słabiej zaludnionych pogłębiła się w latach 2013–2022. **Większość regionów o specyficznych cechach geograficznych osiąga wyniki poniżej średniej UE pod względem wskaźników społeczno-ekonomicznych.** W szczególności regiony najbardziej oddalone charakteryzują się niskim wskaźnikiem zatrudnienia i wysoką stopą bezrobocia.

Polska należy do krajów, gdzie zarówno **wskaźnik zatrudnienia, jak i wskaźnik wyższego wykształcenia najwyższe wartości osiąga w dużych miastach**, znacznie spada w mniejszych miastach i na przedmieściach, aby osiągnąć wartości najmniejsze na obszarach o niskiej gęstości zaludnienia.

Rysunek 11. Wskaźnik zatrudnienia według stopnia urbanizacji w 2022 r.

Z kolei w przypadku odsetka populacji zagrożonej ubóstwem lub wykluczeniem społecznym – **tendencja jest odwrotna**. Co ciekawe, są w UE kraje, gdzie najwyższy poziom danego wskaźnika notuje się właśnie w dużych miastach – sytuacja ta dotyczy Słowenii, Finlandii, Danii, Holandii, Austrii czy Belgii.

Mając na uwadze **dostępność transportową do wybranych obiektów infrastruktury publicznej, Małopolska dobrze wypada** zarówno na tle kraju, jak i całej UE pod względem **dojazdu samochodem do różnego rodzaju centrów medycznych (dane dla 2022 r.) – około 10–20 min, a sam Kraków – poniżej 10 min**. Najgorszą sytuację zanotowano w Grecji, gdzie w niektórych regionach czas dojazdu może przekraczać nawet godzinę. Jeśli chodzi o **odsetek populacji mający dostęp do kampusu uniwersyteckiego w obrębie 45 minut jazdy samochodem (dane dla 2020 r.) – Małopolska jest pod tym względem mocno zróżnicowana**. Najlepsza sytuacja przedstawia się w **północnej części regionu** (tj. Krakowie, podregionach: krakowskim, oświęcimskim i tarnowskim) – **aż 95–100%**. Z kolei w przypadku podregionu nowotarskiego dostęp taki ma **poniżej 10% mieszkańców**. Podregion sądecki uzyskał w tej kwestii wartość z przedziału 10–50%.

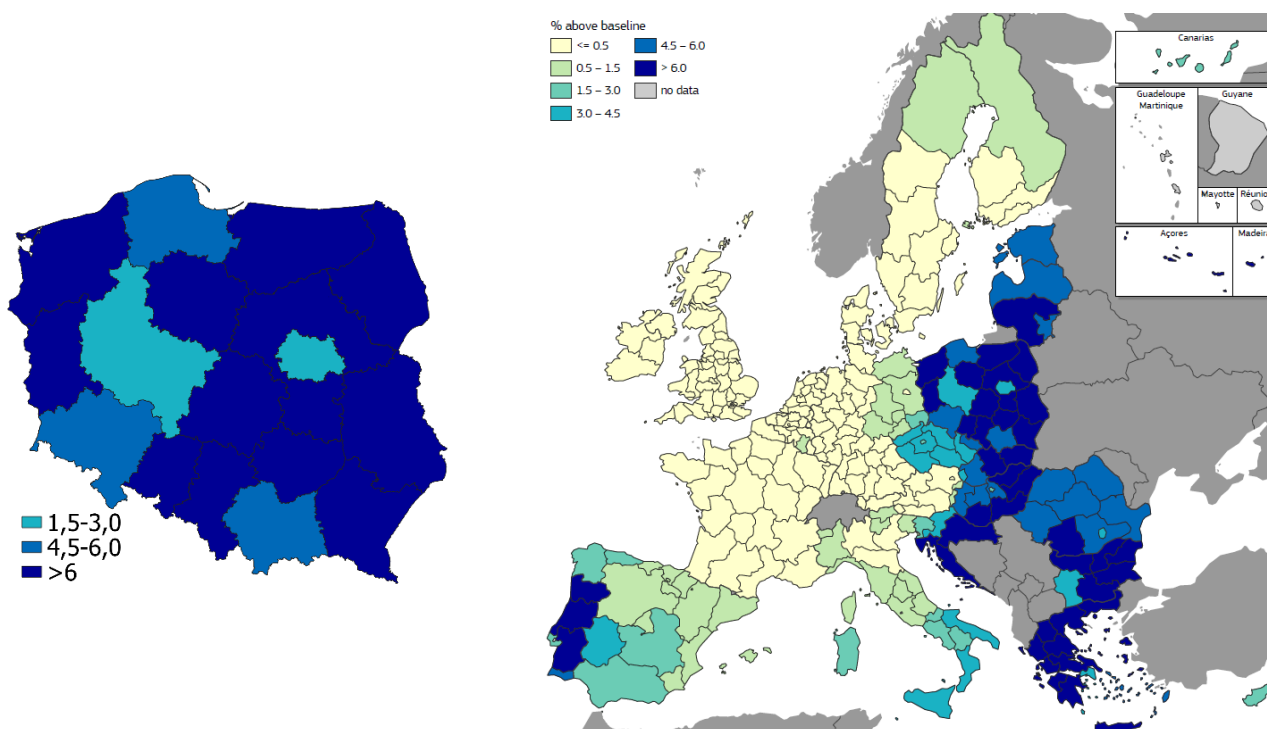
WPLYW POLITYKI SPÓJNOŚCI

Symulacje modeli makroekonomicznych wskazują, że **programy inwestycyjne w ramach polityki spójności na lata 2014–2020 i 2021–2027 spowodują wzrost PKB UE o prawie 1% do 2030 r., tj. do końca okresu wdrażania**. Ten sam model wskazuje, że wszystkie regiony UE – w tym te najbardziej rozwinięte – korzystają z inwestycji finansowanych w jej ramach. Polityka spójności wypełniła swoją misję polegającą na promowaniu konwergencji i harmonijnego rozwoju. Wywarła istotny wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy regionów UE, **szczególnie słabiej rozwiniętych – w kilku z nich oczekuje się, że do 2030 r. PKB będzie nawet o 10–13% wyższy, niż byłby bez polityki spójności**.

Analizując **wpływ programów Polityki Spójności 2014–2020 i 2021–2027 na PKB jako odsetek powyżej linii bazowej, dla 2023 r.**, Polska wraz z innymi krajami EŚW oraz wybranymi regionami południa Europy odnotowała wskaźniki najwyższe (co oznacza, że w porównaniu do stanu wyjściowego polityka spójności w bardzo dużym stopniu przyczyniła się do wzrostu i rozwoju na danych terenach). Wynik powyżej 6% w skali kraju odnotowano w regionach tzw. ściany wschodniej. **Małopolska z wynikiem 3–4,5% zajęła analogiczną pozycję, jak siedem innych polskich regionów (w tym m.in. sąsiedni Śląsk)**.

Biorąc zaś pod uwagę **wpływ polityki spójności w odniesieniu do 2030 r.**, rozkład tendencji w skali UE nie uległ dużym zmianom, z jeszcze wyższymi wskaźnikami dla EŚW oraz Grecji. W większości polskich regionów odnotowano poprawę rozwoju społeczno-gospodarczego i terytorialnego o co najmniej 6% względem stanu wyjściowego. **W przypadku Małopolski, regionu dolnośląskiego i pomorskiego wartość ta ma wynieść 4,5–6%**. Najniższy wynik w skali kraju odnotowała Warszawa i region wielkopolski (1,5–3%).

Rysunek 12. Wpływ programów Polityki Spójności 2014–2020 i 2021–2027 na PKB w regionach, 2030 r. (wzrost w % w stosunku do wartości bazowej)

Województwo Małopolskie
Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
Departament Rozwoju Regionu
Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego
ul. Wielicka 72A, 30-552 Kraków

www.obserwatorium.malopolska.pl

Egzemplarz bezpłatny

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej
w ramach programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021–2027